

MAKALE (ARAŞTIRMA MAKALESİ)

HEMŞİRE - HASTA ARASINDAKİ VEKALET İLİŞKİSİ

Mehtap TEKİN*

ÖZ

Hemşirenin mesleğiyle ilgili gerçekleştirdiği eylemler, bir insanın kişilik haklarıyla ilgilidir. Hemşire, hasta veya onun yakını arasındaki sözleşme ilişkisine en uygunu kanımızca, vekalet sözleşmesidir zira ilgili hükümler (m. 502/f. 2), 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de niteliklerine uygun düştükleri ölçüde uygulanacaktır. Vekalet sözleşmesinin bilhassa belirli sınırlar çerçevesinde talimata uygun ifa, sadakat ve sır saklama, özen gösterme ve hesap verme borcu özellikleri, hemşirenin gördüğü işle oldukça ilişkili ve uygundur. Uygunluk konusundaki diğer önemli bir husus, hemşire gördüğü işle ilgili olarak sonuç garantisi veremez ancak işin, hasta yararına ve gereği gibi görülmesinden sorumludur, aralarındaki ilişkiye güven duygusu hakimdir zira taraflar, diledikleri zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sonlandırabilirler. Anlaşma durumuna göre hasta ve /veya onun yakını gereğinde, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve söz konusu Kanun'da engel bir hüküm bulunmuyorsa Türk Borçlar Kanunu'ndaki haklarını da talep edebileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Sağlık Hizmeti, Sağlık Hukuku, Sorumluluk, Vekalet Sözleşmesi.

AGENCY RELATIONSHIP BETWEEN NURSE AND PATIENT

ABSTRACT

The actions taken by a nurse regarding her profession are related to a person's personal rights. In our opinion, the most appropriate on for the

* İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Hukuku Doktora Öğrencisi

E-Posta : mehtaptekin100@gmail.com

ORCID ID : 0000-0002-2588-3837

Makale Geliş Tarihi :01.04.2024

Makale Kabul Tarihi :25.04.2024

contractual relationship between the nurse, the patient or his / her relative is the power of attorney contract, because the relevant provisions (Art. 502 / f. 2) will also be applied to employment contract that are not regulated in the Turkish Code of Obligations No. 6098, to the extent that they comply with their qualifications. The characteristics of the power of attorney contract, especially performance in accordance with instructions within certain limits, loyalty and confidentiality, duty of care and accountability, are highly relevant and appropriate to the work performed by the nurse. Another important issue regarding suitability is that the nurse cannot guarantee results regarding the work he performs, but he is responsible for the work to be done properly and for the benefit of the patient. The relationship between them is dominated by a sense of trust because the parties can unilaterally terminate the contract whenever they wish. Depending on the agreement, the patient and / or his / her relative may, if necessary, request their rights under the Consumer Protection Law No. 6502 and, if there is no obstacle in the said Law, the Turkish Code of Obligations.

Keywords: Nurse, Healthcare, Health Law, Liability, Power Of Attorney Agreement.

GİRİŞ

Türk Borçlar Kanunu'nun 1. maddesi sözleşmenin, tarafların irade beyanlarını müteakıl olarak açıklayarak uzlaşmaları sonucu kurulacağını belirtmiştir. O halde, kanun maddesinden çıkaracağımız sonuç, sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların birbirlerine açıkladığı (yönelttiği) irade beyanları olmalıdır ve ilgili beyanlar konusunda taraflar, uzlaşmalıdırlar.

Hemşirenin sözleşmenin tarafı olduğu durumda, hemşire – hasta arasında bir bağ kuran, borcun doğmasına sebep olan kaynaklardan biri de sözleşmelerdir. Hemşire ve hasta arasında kural olarak, iki tarafın da bir hukuki sonucu gerçekleştirme arzusuyla irade beyanı açıklamasını yapması elzem olan, bir hukuki işlem söz konusudur. Bu hukuki işlemin özel adı sözleşmedir. Hemşirenin, hastanın irade beyanını açıklamadan yükümlülüklerini yerine getirdiği durumlar da bulunmaktadır.

Kurulan bir sözleşmede, bir taraf borç altına giriyorsa bir tarafa borç yükleyen sözleşme, iki taraf da borç altına giriyorsa iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak isimlendirilir. Bir tarafın borcu, diğer tarafın borcunun karşılığı ise farklı bir ifade ile taraflar hep borç altına giriyorsa tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme, bir taraf her zaman borç altına giriyor diğer taraf, vekalet

sözleşmesi örneğinde olduğu gibi bazı koşullarda borç altına giriyorsa eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme denilir.¹

Hemşire – hasta arasındaki hukuki ilişki vekalet sözleşmesi gibi değerlendirildiğinde, sözleşmede kararlaştırıldığı için iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme söz konusu olur ancak hemşire yerine getirdiği edim (tıbbi hizmet) karşılığında bir bedel (ücret) almayı da tercih etmeyebilir, böyle bir durumda da tek tarafa borç yükleyen sözleşmeden bahsedilebilir. Ücretsiz de olsa hukuki işlem iki taraflıdır, diğer bir deyişle sözleşmedir. Hemşire, iyilik yapmak amacıyla karşılık beklemeden hizmeti gerçekleştirirse ücretsiz vekalet sözleşmesi diye ifade etmek uygun olur, baştan ücretsiz vekalet sözleşmesi olarak anlaşılmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda bazı sözleşme türleri belirtilmiştir araştırma konusu ile direkt ya da dolaylı ilgisi olanlar bakımından üzerinde duralım. Bir tarafın iş görme borcu altına girdiği anlaşmalar iş görme sözleşmeleri olarak adlandırılır.² Kaynağını sözleşmeden alarak bir borç ilişkisi kuran iş görme sözleşmeleri sayesinde, insan emeği edimin konusu olur.³ İlgili Kanun'da belirtilmemiş anlaşmalara isimsiz sözleşmeler denir. Sözleşmenin tarafları, Kanun'da belirtilmemiş anlaşmaları, sözleşme serbestisi ilkesi⁴ gereği hukuk düzeninin çatısı altında akdedebilirler. Bununla birlikte, Kanun'da belirlenmiş sözleşmelerden muhtelit bir sözleşme de akdedebilirler.⁵

Taraflar arasından yapılan bir anlaşmada, yasada belirtilen farklı sözleşmelerin vasıfları korunarak bir araya getiriliyorsa bileşik sözleşmeden bahsedilir.⁶ Yine, taraflar arasında yapılan bir anlaşma, yasada belirtilen farklı

¹ Oğuzman, Mustafa Kemal / Öz, M. Turgut (2017) **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, 15. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 45; Nomer, Haluk Nami (2017) **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 35.

² Oğuzman / Öz, Cilt 1, s. 47.

³ Eren, Fikret (2019) **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, 24. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 2, 3.

⁴ Taraflar sözleşme yapmada, sözleşmeyi istedikleri kişiyle yapmada ve içeriğini arzu ettikleri gibi tanzim etmede serbesttirler (Anayasa m. 48).

⁵ Tandoğan, Haluk (1985) **Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri**, Cilt 1, 5. Bası, Ankara, s. 9 vd.; Akyol, Şener (1984) **Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri**, 1. Fasikül, İstanbul: Fakülteler, s. 11 vd.; Yavuz, Cevdet (1989) **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Cilt 1, 2. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım, s. 15; Oğuzman / Öz, Cilt 1, s. 47.

⁶ Tandoğan, s. 75 vd.; Kuntalp, Erden (1971) **Karışık Muhtevalı Akit**, Ankara, s. 103 vd.; Oğuzman / Öz, Cilt 1, s. 47.

sözleşmelerin, yasada düzenlenmediği bir şekilde bir araya getiriliyorsa karma sözleşme olarak adlandırılır.⁷

Hemşire – hasta arasındaki hukuki ilişkide, hastanın hemşire ile bir hukuki işlem gerçekleştirdiği durumlarda, iş görme sözleşmesi söz konusu olur. Kanun’da belirtilmiş dolayısıyla öngörülmüş bir sözleşmedir. İş görme sözleşmeleri arasında, nedenleri ilerleyen konularda ayrıntılı olarak ele alınacak olan vekalet sözleşmesinin, söz konusu hukuki ilişki için uygun olacağı şimdiden ifade edilebilir.

Bu çalışmada, hemşirenin hasta ile kurduğu sözleşmenin bir vekalet ilişkisi olduğu görüşü savunularak, bunu destekleyen unsurlar ele alınacaktır. Bu amaçla, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun ilgili hükümlerine yer verilip açıklanacak ve konu, sahadan örneklerle pekiştirilecektir.

I. VEKALET SÖZLEŞMESİ

Vekalet sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu’nun m. 502, m. 514 ve bunların arasındaki maddelerde sırasıyla, “tanımı”, “sözleşmenin kurulması”, “hükümleri” ve “sözleşmenin sona ermesi” başlıklarında düzenlenmiştir.

A. Tanımı

TBK m. 502’e göre vekalet sözleşmesi, müvekkilin yetkilendirdiği vekiliyle bir işlemi yapma ya da bir işi görme konusunda anlaşmalarıdır. Sağlık kabının sahibi olup da orada çalışan bir hemşireyle (vekil) hasta veya onun yasal temsilcisi arasında enjeksiyon uygulama, pansuman yapma, serum takma, tansiyon ölçümü, günlük yaşam aktiviteleri açısından bağımlı bir hastanın bakım ve tedavisini yapma gibi hastanın veya onun yakınının bir işini görme konusunda anlaşılır. Söz konusu işin, hastanın kişilik hakkıyla⁸ doğrudan bağlantısı vardır zira vekil, anlaştığı müvekkilin bedeninde, tıp biliminin öngördüğü kurallar çerçevesinde tasarrufta bulunmaktadır.

Konunun sınırları çerçevesinde, kişilik hakkı kavramı üzerinde biraz daha duralım. TMK m. 28’e göre kişilik (gerçek kişiler), doğumun gerçekleşmesi ve doğanın, yaşam emarelerini göstermesi ile başlar, ölümle de sona erer dolayısıyla gerçek kişi için kişilik hakkı kavramı, bu aradaki süre içinde kullanılabilir. Yaşam ve ölüm arasında geçen süre boyunca kişiler, kişi oldukları için bazı değerlere, özelliklere sahip olurlar, bu değerler kişilerin ayrılmaz bir

⁷ Tandoğan, 1985, s. 69 vd.; Kuntalp, s. 9 vd.; Oğuzman / Öz, Cilt 1, s. 48.

⁸ Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan (2013) **Türk Özel Hukuku**, Cilt 2, 14. Bası, İstanbul, s. 99 vd.; Hatemi, Hüseyin (1992) **Kişiler Hukuku Dersleri**, İstanbul, s. 101 vd.; Arpacı, Abdülkadir (2000) **Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)**, 2. Bası, İstanbul, s. 103 vd.; Helvacı, Serap (2010) **Gerçek Kişiler**, 3. Bası, İstanbul, s. 95.

parçasıdır ve hukukun da söz konusu değerleri koruması gerekir.⁹ Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere kişilikte, en temel değer kişidir, diğer değerlerin varlığı kişinin varlığına bağlıdır başka bir deyişle kişilik, kişi ve kişinin şahsi yansımaları, aidiyetleridir ve ilgili değerler nedeniyle kişi, haklara sahiptir.

Kişinin vücut bütünlüğü kişilik hakları bakımından temeldir. Sadece fiziksel açıdan bir bütünlüğe değil, aynı zamanda ruhsal açıdan bütünlüğe de hukuka aykırı bir şekilde dışarıdan müdahalenin olmaması gerekir.¹⁰ Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımından yola çıkılırsa “sosyal” faktörü¹¹ de ilgili bütünlüğe dahil edilebilir.¹²

Kişilik hakkıyla ilgili uluslararası ve ulusal düzenlemelerden örnekler verelim. 2003 yılında, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanması uygun bulunan İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi'nin amacı özetle, biyoloji ve tıbbın uygulanmasında kişiyi dolayısıyla da kişiliği korumaktır, hemen her maddesi bununla ilgilidir.

1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde kişilerin yaşama hakkına sahip oldukları (m. 3), saldırılar karşısında kanuni düzenlemelerle korunmaları gerektiği (m. 12) bildirilmiştir.¹³ 1950 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde,¹⁴ yasayla belirlenen birkaç istisna dışında yaşam

⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 27.06.2012, E 2012/ 4 – 179, K 2012/ 412; Özsunay, Ergun (1979) **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, İstanbul, s. 97 vd.; Hatemi, s. 87 vd.; Arpacı, s. 103 vd.; Oğuzman, Mustafa Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe (2016) **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 16. Bası, İstanbul, s. 161; Helvacı, Serap / Erlüle, Fulya (2018) **Medeni Hukuk**, 5. Bası, İstanbul, s. 55.

¹⁰ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 30.06.2011, E 2011/ 2670, K 2011/ 10460; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 02.07.2012, E 2012/ 8081, K 2012/ 11497 naklen Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 166, 167; Helvacı / Erlüle, s. 89.

¹¹ Sosyal sağlık kavramı için bakınız: ‘Sosyal Sağlık’, https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_sa%C4%9Fl%C4%B1k, (01.07.2021).

¹² Breslow, Lester (1972) ‘**A Quantitative Approach to the World Health Organization Definition of Health: Physical, Mental and Social Well-being**’, *International Journal of Epidemiology*, Vol 1, Issue 4, s. 347 - 355.

¹³ Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10 Aralık 1948 tarihli ve 217 A (III) sayılı kararıyla ilan edilmiştir.

¹⁴ 4 Kasım 1950’de Roma’da imzalanmış, 3 Eylül 1953’te yürürlüğe girmiştir. Bakınız: ‘Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’, https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_%C4%B0nsan_Haklar%C4%B1_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi, (01.07.2021).

hakkının yine yasayla korunması gerektiği (m. 2), aynı şekilde yasayla belirtilen istisnalar dışında özel yaşama müdahale yasağı (m. 8) iletilmiştir.

Ulusal düzenlemelerden, Anayasa'mızın ikinci kısmının birinci bölümünde herkesin kişiliği ile ilgili olarak; kimsenin dokunamayacağı, kimseye devredemeyeceği, kendisinin de vazgeçemeyeceği temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu dolayısıyla herkesin bu konuda sorumluluğunun bulunduğu (m. 12), temel hak ve hürriyetlere getirilebilecek bir sınırlamanın ise ancak kanuni bir düzenleme ile olabileceği iletilmiştir. 15. maddesinde, sayılı birkaç istisna dışında hiç kimsenin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne, yaşam hakkına dokunulamayacağı açıkça belirtilmiştir. Anayasa'mızın ikinci bölümünde yer alan 17. maddesinde de herkesin yaşama, fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruma ve geliştirme menfaatine sahip olduğu belirtilir ve tıbben müdahalenin zorunlu olduğu durumlar ile kanunda belirtilen durumlar haricinde söz konusu bütünlüğe dokunulamayacağı, kişi rıza göstermeden bilimsel ve tıbbi deneylere maruz bırakılamayacağı iletilmiştir.

TMK m. 23'te, hiç kimsenin hak ve fiil ehliyetlerinden, özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği, özgürlüklerini hukuka ve ahlaka aykırı olacak şekilde sınırlayamayacağı belirtilmiştir. TMK m. 24 de kişiliği koruma açısından önemli bir maddedir. Buna göre, kişilik hakkı hukuka aykırı bir şekilde saldırıya uğrayan kişi, söz konusu saldırıya karşı korunmayı talep edebilir. Kişilik hakkına yönelik olarak yapılan saldırının hukuka uygun olabilmesi için, kişinin hukuka uygun rızasının ve önceliği olan özel ya da kamusal bir yararın bulunması gerekir. Ayrıca kişilik hakkına yapılan saldırıyla ilgili, kanuni bir yetkilendirmenin olması gerekir.

Konuyla ilgili olarak özel kanun ve yönetmelikten de örnekler verelim. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 70. maddesinde, TMK m. 24'de belirtilen "rıza" şartına detaylı olarak değinilmiştir. Aynı Kanun'da, TMK m. 24'de açıkça belirtilen kanuni yetkilendirme şartına da değinilerek; içinde hemşirelerin de bulunduğu sağlık meslek mensubu çalışanlarının mesleklerini icra edebilmeleri için almaları gereken eğitim ve yetkinlik belgeleriyle ilgili durumları ele alınmıştır.

Hasta hakları konusunda temel bir düzenleme olan Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 4. maddesinde, tıbbi müdahale tanımı yapılırken müdahalede bulunanların yetkin olması gerektiği iletilmiş, 5. maddesinde ise, düzenlemelerde kişilik hakkı ile ilgili buraya kadar belirtilen durumları, adeta özetlercesine konuya yer verilerek, sağlık hizmeti sunulurken uyulması gereken temel esaslar ortaya koyulmuştur. Yönetmelik'in diğer maddeleri de kişilik hakkını doğrudan etkileyecek bazı durumları içermektedir.

Sonuç olarak, hemşirenin vekalet benzeri sözleşme ile gördüğü iş, hastanın kişilik hakkı ile doğrudan ilişkilidir.

TBK m. 502'nin devamında, vekalet sözleşmesiyle ilgili Kanun maddelerinin, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olan iş görme anlaşmalarına da bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulanabileceği belirtilmiştir. Hemşire – hasta arasındaki sözleşme ilişkisi, TBK ile düzenlenmiş diğer iş görme sözleşmelerinden biri değildir, vekalet sözleşmesine uygulanabilirliğini, diğer bir deyişle bünyesine uygunluğunu örneklerle açıklayalım.¹⁵

Vekalet sözleşmesinde vekil, müvekkilinin işini görürken onun yararı ve isteği doğrultusunda hareket eder, işin tamamlanmasıyla ilgili belirli bir süre tayin etmez, bu şartların dışında işi, bağımsız olarak yerine getirir ve işi, müvekkilinin istediği şekilde sonuçlandıracağına dair bir garanti de veremez.¹⁶

Hasta ve hemşirenin, hastanın ameliyat kesi bölgesi pansumanını, yarası iyileşene kadar yapma konusunda anlaşmış olduklarını varsayalım. Hemşire, pansuman yapma işini görürken hastanın yararına ve onun isteklerine göre hareket etmelidir, bu durum da hastanın süreç boyunca yeterli bilgilendirilmesini gerektirir. Hemşire işi görürken mesleki bilgi ve becerileri doğrultusunda hareket eder, hastanın işle ilgili olarak sürekli talimat vermesi söz konusu değildir ancak uygulamayla ilgili alternatif yollar varsa hastayı bilgilendirip tercihi ona bırakabilir. İşin süresi ile ilgili kesin bilgi vermesi uygun değildir zira bir yaranın iyileşme süresi kişisel faktörlere bağlı olarak değişebilir.¹⁷ İşin, hastanın beklentisi yönünde sonuçlanacağı konusunda da hastaya kesin bir bilgi vermesi yine uygun olmaz zira hemşire kaynaklı olmayan bir neden, sonucun gerçekleşmesine engel olabilir.

¹⁵ Hemşire – hasta arasındaki sözleşme ilişkisinin vekalet sözleşmesi gibi kabul edildiğine dair ayrıca bakınız: Özlem Tüzüner ve Erkan Talat Duymuş'un 'Yargıtay Kararları Işığında Hemşirenin Hukuki Sorumluluğu' başlıklı araştırması s. 422; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 05.04.2017, E 2015/ 18038, K 2017/ 3975; Hemşire Belkız Karabakır'ın 'Hemşirelerin Tabi Oldukları Mevzuat ve Hukuki Sorumlulukları Konusundaki Farkındalıkları' başlıklı Yüksek Lisans Tezi, s. 15, 16.

¹⁶ Yavuz, Cevdet / Acar, Faruk / Özen (2018) Burak, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 15. Bası, İstanbul, s. 624; Erkan, Vehbi Umut (2013) '**6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları**', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 62, Sayı 2, s. 441 – 472.

¹⁷ Fetil, Emel (2017) '**Yara İyileşmesi**', *Türkdem - Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi*, Cilt 51, s. 143, 144.

Örneğin, diyabet tanısı almış bir hastada yara iyileşmesi oldukça zor bir süreçtir.¹⁸ Sadece kişiye bağlı faktörler göz önüne alındığında bile hastaya işle ilgili sonuç garantisi vermenin uygun bir yaklaşım olmayacağı ifade edilebilir.

Söz konusu maddenin (m. 502) son fıkrasında; sözleşmede kararlaştırılmışsa ya da söz konusu işle ilgili kabul edilmiş, yerleşik bir uygulama varsa vekilin, müvekkilinden ücret talep edebileceği belirtilmiştir. Hemşire – hasta arasındaki sözleşme ilişkisinde; sağlık kabininin sahibi olup da orada çalışan veya herhangi bir birime bağlı olarak çalışmayan bir hemşireyle hasta veya onun yasal temsilcisi belirli bir ücret karşılığında anlaşılır. Kabinin görünür bir yerinde ücret tarifi olabilir veya herhangi bir birime bağlı olarak çalışmayan hemşire önceden belirlediği ücreti, sözleşmenin karşı tarafına iletebilir. Kısaca, ücretli vekalet sözleşmesi yapılabilir, günümüzdeki yerleşik uygulama iş görme karşılığında ücret alma yönündedir.

Sözleşmedeki şartlar bazı durumları değiştirebilir. Şöyle ki, sözleşme ücret almama yönünde kurulduysa ücretsiz vekalet söz konusu olacaktır ancak ücret alma üzerine kurulduysa iş görme sonucu vekil ücrete hak kazanır, elde ettiği hakkı işi bitirdikten sonra karşı taraftan talep de etmeyebilir. Bu durumda da ibra söz konusu olur. Ücretli vekalet sözleşmesinin tarafı hemşire, görevini yerine getirip ücrete hak kazanmıştır ve bu hak hemşirenin malvarlığına maddi değeriyle dahil olmuştur. Hemşire, bu hakkından vazgeçerek hasta ile yeni bir sözleşme olan ibra sözleşmesini¹⁹ kurmuştur meğerki hasta bu öneriyi kabul etmesin.

B. Kurulması

TBK m. 503'e göre kişi, karşı tarafa iş gördürme ile ilgili bir öneride bulunduğu anda, karşı tarafın bu işle ilgili resmi bir sıfatı varsa, iş mesleğin kapsamı içerisinde ise veya karşı taraf bu işleri görme konusunda daha önce genele bir öneride bulunmuşsa, öneriyi derhal reddetmediğinde vekalet sözleşmesi kurulmuş olur.

Sağlık kabini açıp orada çalışarak hasta veya onun yakını ile sözleşme yapan hemşirenin gördüğü işin resmi bir sıfatı²⁰ vardır nitekim hemşire,

¹⁸ Mutlu, Senan / Yılmaz, Emel (2019) 'Yara Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar', *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt 8, Sayı 4, s. 481, 494.

¹⁹ Alacaklının, alacağının tamamından ya da bir kısmından vazgeçmesidir, borçlunun da öneriyi kabul etmesi gerekir yani sözleşme iki taraflıdır bakınız: *Nomer*, s. 414.

²⁰ R.G. 15.05.1987 – 19461 Kanun'un 12. maddesinin son fıkrasında, özel bir sağlık kuruluşunda da sağlık personeline karşı görevleri nedeniyle kendilerine bir suç işlendiğinde, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamında kamu görevlisi olarak muamele gördükleri belirtilmiştir. Sağlık hizmetinin anayasal bir kamu hizmeti olması

anayasal bir kamu hizmeti sunmaktadır ayrıca görülecek iş hemşirelik mesleğinin kapsamı içerisinde. Sağlık kabini açan bir hemşire göreceği işleri genele duyurmuş olur böylelikle öneriyi derhal reddetmezse vekalet benzeri sözleşme kurulmuş olur.

C. Vekaletin Kapsamı

TBK m. 504'e göre, vekalet sözleşmesinin kapsamı sözleşmede açık bir şekilde belirlenmemişse, yapılacak işin niteliğine göre belirlenir. Maddenin devamında, vekil anlaştığı müvekkilinin işini görürken bir veya daha fazla hukuki işlem yapması gerekiyorsa, sözleşme kapsamında bunu da yapmaya yetkisi olduğu belirtilmiştir.

Hastasının bakım ve tedavisi için gerekli olan tıbbi malzemeyi eczaneden alabilmesi konusunda hasta veya onun yakını, hemşireyi yetkilendirebilir, hemşirenin gerçekleştireceği hukuki işlem de sözleşmenin kapsamı içerisine dahil olur. Böyle bir yetkilendirme yoksa hemşire, yalnızca hastanın bakım ve tedavisinden sorumlu olur.

Maddenin son fıkrasında, vekilin özel olarak yetkilendirilmediği sürece müvekkilinin işini görürken bazı hukuki işlemleri yapamayacağı açıkça belirtilmiştir. Söz konusu hukuki işlemlerden bazıları dava açamama, bağışlama yapamama, kefil olamama ve bir hak ile sınırlandıramamadır.

Vekalet sözleşmesinin geçerliliği, kanunda belirtilmiş olan genel geçerlilik şartları dışında, herhangi bir şekle tabi değildir, ²¹ TBK m. 504/f. 2'deki şartlar, yalnızca vekilin gerçekleştirdiği hukuki işlemin geçerliliği açısından gereklidir.

²² Söz konusu maddede sayılan işlemlerin, müvekkili ve vekilin işlemi gerçekleştirdiği üçüncü kişiyi koruma amacıyla, sınırlı olmadığını belirten görüşler de bulunmaktadır. ²³

D. Talimata Uygun İfa

TBK m. 505'e göre vekil, müvekkilinin açıkça yerine getirilmesini istediği talimatına uygun hareket etmelidir. Müvekkiline danışması gereken durumlarda

hasebiyle de kuruluşun ve personelin acil müdahale edilmesi gereken durumlar olduğu gibi, bu hizmete ilişkin yükümlülükleri vardır.

²¹ Birgün, Buse (2019) '**Vekilin Aldıkları Verme Borcu**', Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 94.

²² Canarslan, Gökçe (2020) '**Vekalet Sözleşmesinin Örtülü Kabul İle Kurulması**', Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, s. 311.

²³ Demir Yüce, Özlem (2009) '**Vekalet Sözleşmesinde Tarafların Borçları**', Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 161.

bu mümkün değilse, müvekkilinin iradesine uygun davranarak talimat dışı hareket edebilir.

Sağlık kabini açıp orada hizmet veren bir hemşire, anlaştığı hastasına enjeksiyon uygularken; hastada beklenmedik bir reaksiyon gelişip durumu kötüleşirse, hemşire hastayı rahatlatmak için pozisyon vermek, oksijen desteği sağlamak, damar yolu açarak hazırlık yapmak gibi gerekli müdahalelerde bulunmalıdır. Bu girişimler için hemşirenin, hastayı bilgilendirerek sözel rızasını alması gerekmez zira buna imkan da yoktur hemşire, hastası durumu bilseydi onun da izin vereceği şekilde müdahalede bulunmuştur. Hemşire uygulamaya geçmeden, hastasını enjeksiyon uygulama bölgeleri, riskleri hakkında bilgilendirip onun tercih ettiği bölgeye enjeksiyon uygulamasını yapmalıdır.

Diğer bir örnek hemşire, solunum ve kalp fonksiyonu duran bir hastaya gereken müdahaleyi, 112 Acil Sağlık Hizmetleri Ekibi gelene kadar yapmalıdır. Söz konusu müdahaleler için izin alınması gerekmez.²⁴ Üzerinde durulması gereken önemli husus, müdahalenin yetki sınırları çerçevesinde ve tıp biliminin öngördüğü şekilde yapılması gereğidir.²⁵

Hasta veya hasta yakınının talimatı sözleşme süreci boyunca devam eder, her uygulama öncesi bilgilendirme yapılmalı, uygulamada alternatif yollar varsa ve hasta için de uygunsa, uygulanabilirse seçenekler sunulmalı ve talimatına göre hareket edilmelidir. Vekalet sözleşmesinin iş görme konusu (hastanın bedeni) göz önüne alındığında, talimatlara uymanın önemi daha iyi anlaşılabacaktır.

Aynı maddenin devamına göre kural olarak vekil, müvekkilinin talimatına göre hareket etmelidir. Buna riayet etmezse, iş tamamlanmış olsa bile, borç gereği gibi ifa edilmiş olmaz. Talimat dışı ifa nedeniyle müvekkil bir zarara uğrarsa, vekil bu zararı gidermelidir.

Yakınının bakım ve tedavisi için bir hemşire ile anlaşılan hasta yakınının hemşireye, vücut nemlendirici olarak X solüsyonunu kullanması yönünde bir talimat vermiş olsa, hemşire bu talimata uymakla yükümlüdür meğerki X

²⁴ Anayasamızın 17. maddesinde, tıbben zorunlu olduğu durumlarda, vücut bütünlüğüne müdahalede bulunulabileceğini belirtmiştir. TMK m. 24'e göre, üstün nitelikte özel yarar vücut bütünlüğüne müdahaleyi meşru kılmıştır. Hasta Hakları Yönetmeliği m. 24'te de yine zorunlu olduğu durumlarda müdahalede bulunulabileceğinden bahseder. Ele alınan konuya pek çok düzenlemeye rastlanılır.

²⁵ Hasta Hakları Yönetmeliği m. 4 / g)'de tıbbi müdahale tanımına bakınız. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un birçok maddesi yetki sınırından bahseder.

solüsyonunun kullanımı söz konusu hasta için sakıncalı olsun. Müvekkilin talimatını yerine getirmede sınır söz konusu hastanın zarar görmemesidir zira TMK m. 23, hiç kimse hak ve fiil ehliyetlerinden vazgeçemez, diyerek kişiyi kişiden de korumayı amaçlamıştır. Özellikle hastanın, hastalığı nedeniyle kendini ifade edemediği durumlarda yasal temsilcinin talimatları önemlidir bu nedenle de anlaşmanın yapıldığı temsilciyi sürece dahil edebilmek için onu da yeteri kadar bilgilendirmek gerekir.

Hastanın bakım ve tedavisi için onun yakını ile anlaşılan bir hemşireye, hastanın ihtiyacı olabilecek ilaç ve tıbbi malzemeleri eczaneden satın alma yetkisi de verilmiştir ancak hemşire, her ürünün en pahalısını tercih etmiş ve mevcut durum için ihtiyaç olmayan ek ürünler de satın almıştır. Böyle bir durumda, hemşirenin eczacıyla aralarında olan hukuki işlem hükümlerini doğurur zira eczacının, hemşire ile hasta yakını arasında olan hukuki ilişkiyi bilmesi gerekmez ancak bilseydi satış sözleşmesi hasta yakınına bağlamayacaktı. Hasta yakınına bağladığı durumda da hemşirenin, hasta yakınının zararını karşılaması gerekir. Vekaletle ilişkin işi görmüş olsa bile, hasta yakınının satış sözleşmesinden doğan borcunu ifa etmediği sürece vekalet borcunu da yerine getirmiş olmaz.²⁶

Hasta yakınının, hastasının bakım ve tedavisi için bir hemşire ile anlaşması TBK m. 129/f. 2'de bahsi geçen tam üçüncü kişi yararına sözleşmedir zira hastanın edimi isteme hakkı kaçınılmazdır.²⁷ Bu durumda hasta yakınının borçla ilgili tasarruf yetkisi bulunmamaktadır (TBK m. 129/f. 2) çünkü hemşire borcunu ifaya başlamış, hasta da yapılan uygulamalara itiraz etmeyerek uygulamayı örtülü olarak kabul etmiş ve istemiştir.²⁸

Hemşirenin hasta yakını ile anlaşma yaptığı durumda, hemşire görevine başlamadan önce, hasta tek taraflı olarak ifayı kabul etmeyebilir, ifaya başladıktan sonra ise ibra sözleşmesiyle alacağı sonlandırabilir.²⁹

Hemşirenin hasta yakını ile anlaştığı durumda, hasta borcun ifası sırasında bir zarara uğrarsa, hemşireden bu zararın tazmin edilmesini (TBK m. 112) isteyebilir. Örneğin, damar yolundan sıvı ilaç tedavisi alan bir hastanın kolunda, hemşirenin zamanında muayene etmemesi sonucu doku harabiyeti dahası kaybı

²⁶ Yavuz / Acar / Özen, s. 655.

²⁷ Yavuz / Acar / Özen, s. 628; Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 442; Eren, 24. Bası, s. 1285.

²⁸ Nomer, s. 452.

²⁹ Nomer, s. 415; Kocabaş, Gediz (2016) 'Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmede Yararlananın Edimi Ret Hakkı, Cevdet Yavuz'a Armağan', *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, s. 1797 vd.; Nomer, s. 452; Eren, 24. Bası, s. 1290.

meydana gelirse, hemşire bu zarardan sorumlu olabilir. Başka bir örnek hemşire, sabah uyuya kaldığı için mesaiye iki saat gecikir, bu aradaki sürede hastaya iştirilmesi gereken antiepileptik ilaç unutulur ve hasta, bu nedenle nöbet geçirir. Söz konusu durum da sorumluluğun doğmasına neden olabilir. Hemşirenin geç kalmasına sebep olan bir kaza olsa idi ve hasta hemşirenin yokluğunda sıkıntılı süreci yaşasaydı, sorumluluk doğmayacaktı.³⁰

Hemşirenin hasta yakını ile anlaştığı durumda, hastaya bakım ve/veya tedavi vermenin belirli bir süre içinde gerçekleşmesi gerekiyorsa diğer bir deyişle daha sonra ifanın gerçekleşmesi hasta açısından anlamsızsa ve hemşirenin kusuru da varsa, hemşire borcunu ifa temerrüde düşer (TBK m. 124), kararlaştırılan vakitte borcunu ifa etmemiş olur. Örneğin; hemşire, hasta yakınıyla yalnızca üç saatlik bir süre ve belirli bir vakit için hastanın bakım ve tedavisi konusunda anlaşılır, belirlenen süre ve vakit hemşirenin kusuru nedeniyle edim ifa edilemeden geçer dolayısıyla hemşire açısından temerrüt gerçekleşir. Bu durumda üçüncü kişi olan hasta, hemşireden zararının karşılanmasını veya ifası mümkün olamayacağı için gecikme nedeniyle tazminat talep edebilir, sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz. Sürekli edimli bir sözleşme ise sözleşmeden dönme yerine fesih hakkından bahsedilebilir, o halde sürekli edimli bir sözleşmede de fesih hakkını (TBK m. 126) kullanamaz.

Hemşirenin hasta yakını ile anlaşacağı bir durumda hasta, hemşirenin özensiz bir davranışı nedeniyle zarar görürse, her ne kadar sözleşmenin tarafı olmasa da ve sözleşme henüz kurulmamış olsa da hasta yakını, TMK m. 2'ye dayanarak hastanın uğradığı zararın karşılanmasını hemşireden talep edebilir.³¹ Daha önce, culpa in contrahendo sorumluluğunda da belirtildiği gibi tarafların, birbirlerinin ve sözleşme kapsamına dahil olan şahısların, kişi ve malvarlıklarını koruma yükümlülükleri bulunmaktadır.

Hemşirenin hasta yakını ile anlaştığı durumda, hastanın vefat etmesi sonucu tam üçüncü kişi yararına sözleşme bakımından sözleşme sona erer zira edimin varislere intikali anlamsızdır ayrıca hemşire, belirli bir hastaya bakım ve

³⁰ Nomer, s. 452; Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 455.

³¹ Aküal, Teoman (1988) 'Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Aşılması', *Yargıtay Dergisi*, Cilt 14 Sayı 3, s. 225; Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 445; Kocayusufpaşaoğlu, Necip (1978) **Borçlar Hukuku Dersleri, Genel Hükümler**, 1. Fasikül, İstanbul, s. 24; Hatemi, Hüseyin (1998) **Borçlar Hukuku Genel Hüküm, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku**, İstanbul, s. 9 vd.; Eren, 24. Bası, s. 1291.

tedavi vermek için hasta yakını ile anlaşmıştır.³² Burada edimin ifası, tarafların sebep olmadığı bir nedenden dolayı imkansız olmuştur.³³

Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede üçüncü kişi olan hastanın, hemşire kaynaklı zarar ve temerrüt durumunda kullanabildiği haklarını, sözleşmenin tarafı olan hasta yakını da kullanabilir. Bu haklara ek olarak; serum takma, enjeksiyon uygulama gibi ani edimli bir sözleşme ise sözleşmeden dönme, bir yıl boyunca belirli bir mesaide hastanın bakım ve tedavisini uygulama gibi sürekli edimli bir sözleşme ise aynı amacı taşıyan fesih hakkını kullanarak hemşireden, zararının karşılanmasını isteyebilir.³⁴ Hasta yakını bu aşamada, sözleşmeden dönme veya fesih hakkını kullanırken hastanın da rızasını da almalıdır.³⁵

Hemşirenin hasta yakını ile vekalet benzeri sözleşme kurduğu bir durumda, üçüncü kişi olan hasta, sözleşmenin tarafı olan hasta yakını gibi 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan haklarını da talep edebilir.³⁶ Aslında talep sırası usul gereği, özel kanundan genel kanuna doğru sıralanır. Söz konusu Kanun'un da araştırmaya dahil edilmesi konunun tam olarak ortaya konulması bakımından kaçınılmazdır.

İlgili Kanun'un 3. maddesinin, 1) bölümünde, tüketici işleminin tanımına vekalet sözleşmesi de dahil edilmiştir. Belirli bir bedelin altındaki işlemlerde Tüketici Hakem Heyetlerine (m. 68), onun üstündeki bedeller için Tüketici Mahkemelerine başvurulur. Tüketici Hakem Heyetine başvuru yapılması gereken durumlarda ve 73. 74. maddelerde belirtilen istisnalar dışında, söz konusu Kanun'un 73. maddesinde belirtilen durum, dava öncesi yine usulen müracaat edilmesi gereken arabuluculuk kurumuna başvurulmasıdır.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 13. maddesinde, vaktinde ifa edilmeyen ve herkesçe beklenen özellikleri taşımayan hizmetin ayıplı olduğu belirtilmiş ve 15. maddesinde bulunan seçimlik hakları talep edebileceği iletilmiştir. Buna göre hasta, hemşireden hizmeti yeniden görmesini talep edebilir örneğin, vücut bakımını gereğince yapılmadığını fark ederse

³² Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 450.

³³ Eren, 24. Bası, s. 1282.

³⁴ Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 455. Bu hakların kullanım yetkisi ile ilgili farklı görüşler için bakınız. Akyol, Şener (1976) **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, İstanbul, s. 120 – 128; Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 455.

³⁵ TBK m. 129/f. 2; Oğuzman / Öz, Cilt 2, s. 456.

³⁶ Nomer, s. 452; Alparslan, Çisem (2020) **'Tüketici İşlemi Olarak Vekalet Sözleşmesi'**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 5.

hemşireden bunun tekrarını isteyebilir, kuruma başvurmadan da hemşiresine talebini iletebilir.

Diğer bir seçim hakkı, hizmetin sadece ayıplı gördüğü bölümünü ücretsiz olarak tekrar ifa etmesini hemşireden isteyebilir, yara pansumanı sonrası sargı bezinin özensiz olarak sarıldığını fark ettiyse, tekrar uygulanmasını isteyebilir. Hasta, işlem sonrası eve vardığında özensiz uygulama nedeniyle sargı bezi açılabilir ve hastanın talep hakkı devam eder.

Üçüncü hak olarak; yeniden ifa veya ayıplı bölümün tekrar ifası yerine bedelde indirim talep edebilir. Sözleşmenin tarafı olan hasta yakını sözleşmeden dönme ya da fesih hakkını, hastası ile istişare ederek kullanma hakkına sahiptir.

Aynı Kanun maddesi uyarınca hasta, seçimlik haklarına ilave olarak TBK çerçevesinde tazminat talebinde de bulunabilir. Vekalet sözleşmesinin temeline güven ilişkisinin hakim olması, görülecek işin hastanın bedeniyle doğrudan ilgili olması tekrar talep konusuna engel teşkil eden bir durum olabilecektir.³⁷

Görülecek işin ifasından itibaren (m. 16) iki yıllık bir zamanaşımı süresi vardır istisnaları; kanun hükmü, tarafların sözleşmedeki iradeleri, ağır kusur ya da hileli davranıştır. Söz konusu Özel Kanun'da farklı bir hüküm yoksa genel hükümlerin uygulama alanı bulacağı aynı Kanun'da (m. 83) belirtilmiştir. Başka konularda da Özel Kanun'da herhangi bir sınırlama yoksa genel hükümler de uygulama alanı bulabilir.

E. Şahsen İfa, Sadakat ve Özen Gösterme

TBK m. 506'a göre kaide olarak vekil, müvekkiliyle anlaştığı işi kendisi görmelidir. İstisnai olarak ise müvekkil tarafından yetkilendirildiği, şartların bunu gerektirdiği veya söz konusu işle ilgili yerleşmiş bir uygulama olduğu hallerde işi başkasına da gördürebilir. Sağlık kabininin sahibi olup da orada çalışan bir hemşire, işini bizzat kendisi görür ancak bazı durumlarda başkasından destek alabilir. Küçük yaştaki bir hastasına enjeksiyon uygularken, çocuğun kendisine zarar vermesini önlemek için başka bir kişiden ya da hasta yakınından, çocuğun hareketsizliğini sağlamak için destek alabilir.

Uzun bir süre sonra ilk defa ayağa kaldırılacak olan bir hastanın mobilizasyonu için başka bir kişinin desteği gerekebilir, şartlar bunu gerektirir.

³⁸ Hastane ortamında söz konusu desteği, hemşirenin talimatıyla bu konuda

³⁷ Tok, Ahmet / Gün Tok, Sabiha (2016) 'Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu', *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 90, Sayı 5, s. 42.

³⁸ Tay, Serhat (2017) 'Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu', Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 6.

deneyimli yardımcı sağlık personeli (hemşire yardımcısı) ³⁹ yapar, ev ortamında hemşirenin yönlendirmesiyle hasta yakını destek olabilir. Hasta yakını, hemşireye destek olması ve hemşirenin talimatına göre hareket etmesi için başka bir kişi ile hizmet sözleşmesi ⁴⁰ yapabilir. Tam bağımlı hastalarda böyle bir destek gerekebilir.

Vekil, anlaştığı müvekkilinin işini görürken onun yararına, menfaatlerini gözeterek, özenli tutum ve davranış sergileyerek, sözüne ve müvekkiline bağlı kalarak yürütür. Hemşire, anlaştığı hastasına sağlık hizmeti verirken, hizmetin her anında hastasının çıkarını ön planda tutmalı, her eylemini özenerek en iyi şekilde yerine getirmeli, müvekkilinin sınırlı (hasta yararı) talimatlarına ve kendisinin işle ilgili sözüne bağlı kalmalıdır. ⁴¹

Hemşirenin sözleşmeden doğan yükümlülüklerinden biri de sadakat borcudur. Söz konusu borcu ifada bilgilendirmesi, gelişmeleri zamanında bildirmesi, mesleki tecrübelerini hasta yararına paylaşması, gerektiğinde hastayı uyarması, ona tavsiyede bulunması, kısaca kendi işini görüyormuş gibi tutum ve davranış sergilemesi çok önemlidir. ⁴²

Hemşire, görevini ifa sürecinde özen yükümlülüğünü yerine getirirken, ⁴³ sadakat ve sır saklama yükümlülüğünü ise hem ifa sürecinde hem de ifa tamamlandıktan sonra yerine getirir zira hemşirenin söz konusu yükümlülüklerle aykırı davranması, hasta veya onun yakınına zarar verebilir. Görevi ifa sırasında, hastası ve onun çevresi hakkında pek çok konudan haberdar olabilir. Özel yaşamın sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişilerle paylaşılması, hasta ve onun yakınlarının aleyhine bir sonuca neden olabilir. Bu nedenle, ifa sürecinde olduğu gibi sonrasında da hastanın hiçbir verisi üçüncü kişilerle paylaşılmamalı, onun menfaatleri gözetilerek, ona karşı sadakatli olunmalıdır.

³⁹ Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un (R.G. 18.01.2014 – 28886) 24. maddesinin 'v' bölümünde tanımlanmış ve genel olarak yetkileri belirtilmiştir. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Geçici Madde 11'e konu ile ilgili ekleme yapılmıştır.

⁴⁰ TBK m. 393 vd. maddelerde düzenlenmiştir.

⁴¹ Aslan, Kemale Leyla / Güler, Ahmet Alper (2020) '**Vekilin Özen Yükümlülüğü ve Basiretli Vekil Kavramı**', *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, s. 69.

⁴² Yavuz / Acar / Özen, s. 655, 656.

⁴³ Aslan / Güler, s. 70.

Sorumluluğun doğması için hastanın zarar görmesi şart değildir, üçüncü kişiye aktarmış olmak da yeterli olabilir.⁴⁴

Hemşirenin sır saklama yükümlülüğünün elbette istisnaları vardır, söz konusu istisnalar özel hukuk çerçevesinde ele alınacaktır. Hastanın, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda belirtilen nitelikli kişisel veri olan sağlık verilerini, hemşirenin üçüncü kişilerle paylaşması kaide olarak yasaktır ancak kanunla belirlenmiş durumlarda (m. 6), sınırlı ve ölçülü olarak paylaşım mümkündür. Bakım ve tedavisini üstlendiği hastasının Covid – 19⁴⁵ mikroorganizması bakımından sonucun pozitif olduğunu öğrenen hemşirenin, ilgili makamlara amaç ve sınırını aşmadan iletmesi ve gereken tedbirleri alması şarttır zira burada kamu sağlığı söz konusudur ve bildirim zorunlu kılınmıştır.⁴⁶

Aynı maddenin (m. 506) son fıkrasına göre özen borcunun kapsamının belirlenmesinde, görülecek işte proaktif davranarak gerekli tedbiri alabilen bir vekilin davranışları baz alınır. Hemşire, anlaştığı hasta veya onun yakınının işini görürken, hemşirelik mesleğinin kurallarına uygun efor harcamalı, amaca ulaşmak için yeterli performans sergilemelidir. Mesleki kurallar⁴⁷ çerçevesinde

⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: R.G. 07.04.2016 – 29677 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve R.G. 21.06.2019 – 30808 Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik.

⁴⁵ 11.03.2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir bakınız: 'Covid – 19 Bilgilendirme Platformu', <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>, (02.11.2021).

⁴⁶ Demir Yüce, s. 164; Sert, Gürkan / Mega, Ertunç / Karaca Dedeoğlu, Ayşegül (2022) 'Protecting Privacy In Mandatory Reporting Of Infectious Diseases During The COVID – 19 Pandemic: Perspectives From A Developing Country', *Journal Of Medical Ethics*, Cilt 48, Sayı 12, s. 1015.

⁴⁷ Mesleki kuralların bir alt kümesi olan meslek etiği kuralları da dikkate alınmalıdır. Söz konusu meslekle ilgili yanlış ve doğruyu ayırmayı sağlayan, mesleği icra ederken tutum ve davranışları belirli kılan, bu tutum ve davranışlara uyulmadığında yaptırım uygulanabilen ilkelerden oluşur. Bakınız: 'Meslek Etiği', https://tr.wikipedia.org/wiki/Meslek_eti%C4%9Fi, (13.07.2021). Etik değerlerle ilgili yaptırım uygulanması konusunda 'Hekimlik Meslek Etiği Kuralları' (Yayın Tarihi: 01 Şubat 1999) düzenlemesi örnek olarak gösterilebilir. 46. maddesinde söz konusu kurallara aykırı tutum ve davranış sergilendiğinde 6023 Sayılı Türk Tabipleri Birliği Yasasına (R.G. 31.01.1953 – 8323) göre disiplin soruşturmasına maruz kalırlar. Diğer bir düzenleme olarak 'Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği' (R.G. 28.4.2004 – 25446) örnek olarak verilebilir, özellikle m. 5/ i), t) bölümlerinde açıkça etik kavramı ifade edilmiştir. Vekalet Sözleşmesinin de özüne bakıldığında sadakat, özen gibi etik değerlerin yer aldığı fark edilebilir.

hareket ettiğinde ve yeterli mesleki bilgi ve beceriye sahip olduğunda, yaşanabilecek bazı sorunları önceden fark edip ve gerekli tedbirleri alabilir.

Vekilin özen yükümlülüğünün belirlenmesinde objektif kriterler esas alınır, ⁴⁸ bir hemşire herhangi bir hemşirelik uygulamasını gerçekleştirirken, yasalar ve mesleki kuralları çerçevesinde, güncel bilgi ve uygulamalar doğrultusunda tutum ve davranış sergilemelidir. Örneğin, hastasına damar yolu açarken öncesinde hastanın cilt temizliğini uygun tıbbi malzeme ile yapmalıdır. Her uygulama öncesi hastasını yeterli bilgilendirmeli, sözel rızasını almalıdır. Yine, her uygulama öncesinde ellerini uygun teknikle yıkamalı, iletişim kurarken hasta psikolojisini göz önüne alarak tutum ve davranışta bulunmalıdır. Doğru bilgilendirmede bulunmalı, hastası ile aralarındaki güveni sarsacak davranışlardan kaçınmalıdır. Hastanın tercihlerine saygı duymalı, tercihleri konusunda onu eleştirmemelidir. Gerekğinde ilgili birimlerden destek almalı, görev tanımını aşacak tutum ve davranışlarda bulunmamalı, mesleğiyle bağdaşmayan her türlü tutum ve davranışlardan sakınmalıdır.

TBK m. 115/f. 3'te de belirtildiği gibi hemşirelik, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle icra edilebilen bir meslek olduğu için, hafif kusurdan dolayı sorumlu olunmayacağına dair bir anlaşma taraflar arasında yapılamaz. Aynı nedenle, hemşireye yardımcı kişilerin de tutum ve davranışlarından sorumlu olunmayacağına ilişkin bir anlaşma (TBK m. 116) taraflar arasında yapılamaz. Aksi durum, temeli güven esasına dayalı, vekilin borçlarından biri özen borcu olan sözleşmenin niteliğine ters düşer. ⁴⁹

F. İşin Üçüncü Kişiyi Gördürülmesi

TBK m. 507'e göre vekil, kendisine böyle bir yetki verilmemiş iken başkasına işi gördürürse, bu kişinin eyleminden de sorumlu olur. Yetki verilmişse, işi görecekt kişiyi seçme ve ona talimat verme konusunda gereken özeni göstermelidir. Vekil işi, ister yetki dahilinde başkasına gördürsün isterse yetkisi olmadan gördürsün, müvekkil işi gören kişiden haklarını talep edebilir.

⁴⁸ Yavuz / Acar / Özen, s. 649; Aslan / Güler, s. 69; Tok / Gün Tok, s. 42; Gündüzeri, Asuman (2013) '**Hemşirelerin Sağlık Sistemindeki Konumu ve Hukuki Sorumlulukları**', Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 50.

⁴⁹ Yavuz / Acar / Özen, s. 650; Taştekin, Sinem (2019) '**Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklanan Özen Borcu**', *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, s. 102; Aslan / Güler, s. 69, 70, 71; Tok / Gün Tok, s. 42, 43; Topuz, Seçkin (2001) '**Türk Hukukunda Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu**', Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 179.

Tıbbi hizmet vermek için bir hasta ile anlaşılan hemşire (vekil), hastanın da uygun görmesiyle hizmeti başka bir hemşire arkadaşına gördürürse vekil hemşire, iş için uygun hemşire arkadaşını seçme ve ona hasta ile ilgili gerekli talimatları verme konularından sorumlu olur.⁵⁰ Örneğin, ev tipi ventilatör desteğinde (solunum destek cihazında) olan bir hastaya bakım verme konusunda yeterli deneyime sahip olmayan bir hemşire, bu görevini yeterince yerine getiremeyebilir ve hasta zarar görebilir. Hemşire, hizmet konusundaki yetersizlik endişesini hastaya yansıtıp hastanın da endişelenmesine yol açarak aralarındaki güven ilişkisini sarsabilir.⁵¹ Vekil hemşire, iş görme konusunda uygun kişiyi seçmediği için sorumlu olur. Hastanın mevcut durumunu, bireysel özelliklerini yeni hemşireye yeterince aktarmazsa ve bu nedenle hasta zarar görürse ya da tercih etmediği bir muameleye maruz kalırsa, vekil hemşire yine sorumlu olabilir.

Hastanın, başka bir hemşirenin tıbbi hizmet vermesi konusunda izni olmasaydı vekil hemşirenin, hizmeti veren hemşirenin eylemlerinden de sorumluluğu doğacaktı. Sorumlu olmamanın kuralı, hizmeti veren hemşirenin yerinde vekil hemşire olsaydı aynı tutum ve davranışı sergilediğinde sözleşmeye aykırı olmayacak olmasıdır. Sözleşmeye uygun tutum ve davranış, müvekkilin talimatına uygun eylemde bulunmayı da içerir.⁵² Hasta veya onun yakını (müvekkil), her koşulda işi gören hemşireden haklarını talep edebilir.

Hemşire hastaya, özel bir sağlık kurum veya kuruluşuyla anlaşarak da hizmet verebilir, burada doğrudan sözleşmenin tarafı değildir bu nedenle hasta ya da hasta yakını sözleşmeye dayanarak haklarını hemşireden talep edemez zira hasta ile hastane arasında doktrinde kabul edilen karma sözleşme kurulmuştur.⁵³ Vekalet benzeri sözleşme olsa idi, vekaletle ilişkin hükümler

⁵⁰ Güler, Ahmet Alper (2019) '**Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklı Özen ve Sadakat Borcu**', İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 70.

⁵¹ Yalçın, Nurdan / Aştı, Türkinaz (2011) '**Hemşire – Hasta Etkileşimi**', İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, s. 54 – 59.

⁵² Yavuz / Acar / Özen, s. 652.

⁵³ Aral, Fahrettin / Ayrancı, Hasan (2015) **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Ankara, s. 58; Yavuz / Acar / Özen, s. 14; Tandoğan, 2010, s. 71; Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan İçinde: Demir, Mehmet (2009) **Hekimin Hukuksal Sorumluluğunun Kaynakları ve Özel Hastane – Kamu Hastanesi Ayrımı**, Ankara, s. 276; Ayan, Mehmet (1991) **Tıbbi Müdahalelerden Doğan Sorumluluk**, Ankara, s. 142; Arslan, Firdevs (2020) '**Hekimin Sorumluluğunun Belirlenmesi Bakımından Hekim İle Hasta Arasındaki İlişkinin Hukuki Mahiyeti**', *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, s. 415.

uygulama alanı bulacak ve hasta veya onun yakını doğrudan hemşireden de haklarını talep edebilecekti. Ancak talep, sözleşmenin nisbiliğine bir istisna getirmemektedir, iflas masasına karşı hakkı talep etme gibi nitelendirilebilir. Hastane, şartlar gerektiriyorsa hastanın zararını karşıladıktan sonra hemşireye, aralarındaki sözleşmeye dayanarak rücu hakkını kullanabilir. Hastane, TBK n. 115 ve 116 gereği hemşirenin tutum ve davranışlarından sorumlu olmayacağına ilişkin herhangi bir anlaşma yapamaz. Adam çalıştırmanın sorumluluğu konusuna haksız fiil başlığı altında değinilecektir.

G. Hesap Verme

TBK m. 508'e göre vekil, müvekkilinin istemiyle gördüğü işi müvekkiline açıklayarak hesabını vermeli ve gördüğü iş kapsamında aldıklarını ona iade etmelidir. İade etmede geciken vekil, geciktirdiği meblağın faizini de ödemelidir.

Hemşire – hasta arasındaki hukuki ilişkide, açıklama yaparak hasta veya onun yakınına hesap vermek en önemli konulardan birisidir. Hemşire görevini yerine getirirken bunu yapmalıdır ki hastasının tercihlerini de göz önünde tutsun ve sürece hastasını da dahil edebilsin zira hemşirenin yürüttüğü iş, onun kişilik hakkı ile doğrudan ilişkilidir. Hastanın bedeni üzerinde görülen işte hesap verme, sürecin hemen hemen her anında devam eder, etmelidir, hastanın ek soruları ya da talepleri, tercihleri de olabilecektir.

Hemşirenin hasta ile anlaştığı durumda hasta, her uygulama öncesi ayrıntılı bilgilendirildiği ve tarafların iletişimi işin niteliği gereği veya doğası sonucu kaçınılmaz olduğu için, ayrıca hesap vermeye gerek olmayabilir ancak hasta yakını ile anlaşıldığı durumda işin genel hatları ve varsa önemli durumlar hakkında hesap verme önem taşır.⁵⁴ Hemşire, hasta veya onun yakını arasındaki vekalet ilişkisinde, hasta ya da onun yakınından hesap verme konusunda talebi beklemek uygun değildir zira söz konusu taraf süreçle ilgili yeterli bilgiye sahip değildir, neyi, ne zaman öğrenmesi gerektiği konusunda öngörüsü olmayabilir bu nedenle talebi beklemeden bilgilendirmek uygun olacaktır.

H. Edinilen Hakların Vekalet Verene Geçışı

TBK m. 509'a göre vekil, iş görme sırasında üçüncü kişilerle bir hukuki işlem gerçekleştirirse, bu ilişkiden elde edilen alacak hakkı, müvekkil vekile olan borcunu ifa ederken ek olarak bir işlem yapmadan müvekkile ifa edilmiş olur. Hemşire kendi adına, hasta veya onun yakınının hesabına üçüncü kişi ile hastası için tıbbi malzeme alarak bir hukuki işlem gerçekleştirmiş olsun. İşlem sonucunda üçüncü kişiden alacak hakkı elde etmiş olsa, bu hak hasta veya onun

⁵⁴ Yavuz / Acar / Özen, s. 658.

yakınının vekalet sözleşmesi borcunu iadesi sırasında otomatik olarak hasta ya da onun yakınının hesabına geçer. Bu nedenledir ki daha sonraki fıkralarda, vekilin iflası durumunda müvekkilin iflas masasında hakkını/haklarını ileri sürebileceği belirtilmiştir.

I. Vekalet Verenin Borçları

TBK m. 510'a göre müvekkil, işin görülmesi sırasında vekilin gereğince yapmış olduğu harcamaları, vermiş olduğu avansları geciktirdiği meblağın faizi de dahil olmak üzere vekile ya da vekilin hukuki ilişkide bulunduğu kişiye ödemekle mükelleftir. Vekil, iş görme sırasında bir zarara uğradıysa ilgili zararı müvekkilinden talep edebilir meğerki müvekkilin bu zararda kusuru olsun.⁵⁵ Müvekkil bu durumu ortaya koyarak sorumlu olmadığını iddia edebilir. Hemşirenin taraf olduğu hukuki ilişkide, hastasının vücut bakımı için eczaneden, arada önemli derecede fiyat farkı olan pahalı bir ürünü aldığını varsayalım. Muadil olabilecek çok daha uygun diğer ürünler mevcut iken ve geçerli bir neden

bir neden yokken hasta veya onun yakınına danışmadan hukuki işlemi gerçekleştirmesi, hemşireyi kurmuş olduğu vekalet sözleşmesi açısından dezavantajlı konuma alabilir. Hasta veya onun yakını, hemşirenin kendi adına onun hesabına gerçekleştirdiği işlemin giderini hemşireye ödemeyebilir zira hemşire, satış sözleşmesi öncesi hasta veya onun yakınına danışmalıydı.

Hemşire hastası için, vekalet kapsamında ve vekalet verenin talimatına uygun olarak yapmış olduğu harcamaları, yol masrafları da dahil iş görme borcu sonlanmadan hasta veya onun yakınından talep edebilir. Hemşirenin, hukuki işlemi gerçekleştirip vekalet sözleşmesinin tarafına bunu bildirdiği andan itibaren karşılığını almalıdır.⁵⁶ İş görme kapsamında, hastanın ihtiyacı olabilecek tıbbi ilaç ve malzemeyi tedarik, kural olarak yoktur, sözleşmede kararlaştırıldıysa hemşire, hukuki işlemi gerçekleştirir ve zararını talep eder. Süreç içinde vekalet verenin böyle bir talebi olduysa, söz konusu hukuki işlem için vekalet verenin hemşireye, belirli bir miktar avans vermesi gerekir⁵⁷ ayrıca hemşirenin, iş görmenin sınırını aşan böylesine bir talimatı yerine getirme zorunluluğu da bulunmamaktadır.⁵⁸

⁵⁵ Erkan, s. 469; Kesim, Nilsu (2019) 'Vekalet Veren Vekilin Uğradığı Zararı Giderme Borcu', *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, s. 270.

⁵⁶ Yavuz / Acar / Özen, s. 664; Erkan, s. 468; Kesim, s. 271.

⁵⁷ Yavuz / Acar / Özen, s. 664.

⁵⁸ Tekin, Leyla (2010) 'Vekilin Müvekkilin Talimatlarına Uyma Yükümlülüğü', *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, s. 119.

Hemşirenin hasta yakınıyla, hastanın bakım ve tedavisini ev ortamında sağlama konusunda anlaştığı bir durumda; hasta yakını sözleşmenin kurulması sırasında öğle yemeğini tedarik etme sözünü de vermiştir. Bir gün hemşire yemek sonrası fenalaşır, yapılan inceleme sonucunda uzun süre bekletilmiş, bozuk yemeğin servis edildiği tespit edilir. Bu durumda hasta yakını, hemşirenin görevini ifa ettiği sırada gördüğü bu zarardan sorumludur zira zehirlenme, hasta yakınının kusuru sonucu gerçekleşmiştir. Olayda hasta yakınının kusuru olmasaydı, yemek dışarıdan tedarik edilseydi, sorumluluk ortadan kalkacaktı. Sorumluluğun varlığında hasta yakını, hemşirenin olay sonucu meydana gelen zararlarını karşılamalıdır.⁵⁹

İ. Birlikte Vekalet Verenlerin ve Birlikte Vekillerin Sorumluluğu

TBK m. 511'e göre müvekkil birden çok kişiden oluşuyorsa, görülecek işle ilgili vekile karşı her biri, borcun tamamından sorumlu olur. Vekil birden çok kişiden oluşuyorsa işin görülmesinden diğer bir deyişle borcun tamamından her biri sorumlu olur. Kısaca, müteselsil sorumluluk durumu her iki taraf için de geçerlidir. İş başkasına gördürme konusunda müvekkil tarafından vekillere yetki verilmemişse, vekiller tek başlarına değil ancak birlikte hareket ederek müvekkillerini borçlandırırlar. Hastanın bakım ve tedavisinden üç hemşire birlikte sorumlu ise hastanın tıbbi malzeme ihtiyacını belirlemede birlikte karar almalı, en azından durumdan haberdar olmalıdırlar. Biri, diğerlerinin bilgisi olmadan satış işlemini gerçekleştirirse, diğerlerinin icazeti olmadan hasta yakını söz konusu işlemle bağlı olmaz. Hasta yakını dilediği an, her bir hemşireye tek başına yetki verebilir. Üç hemşirenin birlikte yetkilendirildiği bir durumda, hasta yakınının izniyle işi başkasına gördürebilirler ancak yeni hemşirenin seçiminde

ortak karar vermeleri gerekir. Seçilen yeni hemşire de kendileri gibi hasta yakınına karşı sorumlu olur. Üç hemşireden biri vefat ettiğinde hasta yakını dilerse, sözleşme diğer iki hemşire ile devam eder.⁶⁰

Hemşire, hasta ile anlaşma yapabileceği gibi özellikle hastanın fiziksel ve/veya mental açıdan yeterli olmadığı koşullarda onun yakını veya yakınlarıyla da anlaşma yapabilir. Örneğin hastanın iki çocuğu sorumluluğu üstlenebilir, bu durumda hemşire borcun ifasını her hangi birinden talep edebilir. Bir hastanın bakım ve tedavisini üstlenen iki hemşireyi ele alalım. Sözleşmenin bir tarafı iki

⁵⁹ Yavuz / Acar / Özen, s. 664, 665; Yüksel, Reyhani Yüksel (2013) 'Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren (Müvekkil) Borçları', *Hukuk, Ekonomi ve Siyasi Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, Sayı 134, s. 23.

⁶⁰ Yavuz / Acar / Özen, s. 661, 662.

hemşireden oluşuyorsa müteselsil sorumluluk söz konusu olur. Farklı mesailerde hastaya bakım ve tedavi verseler bile, birinin eyleminden diğeri de sorumlu olur, gerekiyorsa daha sonra biri, diğerine rücu edebilir ancak her biri ayrıca anlaşma yaptıysa, herkes kendi eylemlerinden sorumludur. Her mesaide görülen iş, kendi süresi içinde değerlendirilir.

Hemşirenin, hastanın iki çocuğuyla anlaştığı bir durumda, her ne kadar müteselsil sorumluluk söz konusu olsa da kardeşlerin kendi aralarında, hastayla ilgili bilgilendirme ve mali konularda tek kişinin muhatap olacağı konusunda anlaşmaları mümkündür. Ancak alacağını tahsil edemeyen hemşire, TMK m. 364 hükmü uyarınca ikinci kardeşten de borcunu talep edebilir ayrıca iki müvekkil arasında, işi birlikte gördürme konusunda aralarında Aile Hukuku'ndan doğan hukuki bir bağ (kardeşlik) da vardır. Vekalet veren kardeşler, bu nedenle bir alacak hakkı elde ederlerse çoğu yazarların görüşüne göre, mümkünse eşit pay almalıdırlar, söz konusu hak para ise iki eşit parçaya bölünmelidir ancak her biri de ifayı talep edebilir.⁶¹

J. Tek Taraflı Sona Erdirme

TBK m. 512'e göre vekalet sözleşmesinin taraflarından biri, ne zaman isterse sözleşmeyi sona erdirmeye hakkını kullanabilir ancak bunun sonucunda ve bu nedenle karşı taraf bir zarara uğrarsa, fesih hakkını kullanan taraf bu zararı gidermelidir. Bu hakkın kanunla taraflara verilmesinin önemli bir nedeni de güven ilişkisidir. Önce hemşire açısından değerlendirelim. Özel bir sağlık kurumunda/kuruluşunda çalışan bir hemşireye hasta yakınının, hastasının bakım ve tedavisi için iş teklifinde bulunmuş olduğunu varsayalım. Hemşire, bu teklifi kabul edebilmek için işinden ayrılmak durumunda kalır ve hasta yakınının da konu hakkında bilgisi bulunmaktadır. Yeni görevine başlayan hemşireye bir hafta sonra hasta yakınının, geçerli bir neden olmadan sözleşmeyi sonlandırmak istediğini iletmesi, TMK m. 2 açısından da hukuka aykırılık oluşturabilir dolayısıyla hemşirenin, bu süreçteki zararlarını gidermelidir.

Hasta açısından değerlendirildiğinde ise hastanın bakım ve tedavisi için hastanın yakını ile anlaşılan bir hemşire, uygun olmayan zamanda anlaşmayı sonlandırmak isterse hasta veya onun yakınının bundan doğan zararını karşılamalıdır. Sadece hukuki değil cezai yaptırıma da maruz kalabilir ancak cezai sorumluluk bu konunun sınırları içine dahil değildir, bu nedenle ele alınmayacaktır. Örneği biraz daha detaylandıralım. Ev tipi ventilatör (solunum destek cihazı) desteğinde olan bir hastanın bakım ve tedavisini yapmak için hemşire, onun yakını ile anlaşmış olsun. Hemşire, mesai süresi tamamlanmadan anlaşmayı sonlandırmak isteyerek hastanın bulunduğu yerden ayrılıp evi terk

⁶¹ Yavuz / Acar / Özen, s. 665; Erkan, s. 469.

ederse sözleşmeye aykırı hareket etmiş olur. Hemşirenin ayrılmasından sonra hastanın havayolu, sekresyonla tıkanır ve hasta solunum sıkıntısı yaşar. Hasta yakınları bu durumla baş edemeyerek 112 ambulans hizmetlerinden destek alır, ambulans çalışanları hastaya tıbbi müdahalede bulunur ve hasta olay öncesi tıbbi durumuna kavuşur. Hasta yakını, yaşadıkları sıkıntının tazminini hemşireden talep edebilir zira hemşire, kararlaştırılan süreye aykırı davranış sergilemiş, hastanın ve yakınlarının zor anlar yaşamasına sebep olmuştur. Olayda hasta yakını, ikinci vardiya için yeni hemşire ile anlaşsa ve yeni hemşire üç gün sonra görevine başlayabileceğini iletse, sözleşmeyi fesheden hemşirenin bu aradaki sürede hastanın bakım ve tedavisine devam etmesi, sözleşmenin niteliği gereği uygun bir davranış olacaktır.

K. Ölüm, Ehliyetin Kaybedilmesi ve İflas

TBK m. 513'e göre sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça ya da işin özelliği gereği aksi anlaşılmadığı sürece sözleşme, taraflardan birinin ölümü, ehliyetini yitirmesi veya iflası ile sona erer. Hemşire veya hastanın ölümü sözleşmeyi sonlandırır. Hemşire anlaşmayı, onun yakınıyla yapmış olsa bile sözleşmenin konusu belirli bir hastanın tedavi ve bakımı olması nedeniyle sözleşme sona erer. Sona erme durumlarının temel nedenini, müvekkil açısından daha fazla önem arz eden güven ilişkisi oluşturur.⁶²

Hemşirenin, belirli bir gün yara pansumanı yapmak için bir hastayla anlaştığı durumda; ifa süresi boyunca pansuman işlemini teknik açıdan uygun bir şekilde yaptığını varsayalım. Bu süreçte hastası hakkında öğrendiği kişisel bir bilgiyi üçüncü kişilerle, bu konuya ilişkin düzenlemelere aykırı bir şekilde paylaştığı takdirde, sır saklama ve sadakat yükümlülüğüne aykırı hareket ederek söz konusu işi, gereği gibi yapmamış olur dolayısıyla bununla ilgili zararını hemşireden talep edebilir.⁶³ İş başarılı bir şekilde tamamlanmış olması buna engel teşkil etmez zira hemşire işin sonuçlanmasından değil, yürütümünden sorumludur. Hasta, işin bünyesine uygun düştüğü ölçüde Özel Kanun'daki (Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun) haklarını talep edebilir. Pansuman işleminin teknik açıdan uygun bir yöntemle yapılmaması sonucu enfeksiyon gelişmesi durumunda da hasta, zararını hemşireden talep edebilir, gereken özen gösterilmemiş ve sonuç bu nedenle meydana gelmiştir. İş gereği gibi görülmesi de borç ifa ile sona erer.⁶⁴

⁶² Ecir, Hayriye Gülşah (2018) 'Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi', Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 123.

⁶³ Bu konudaki farklı görüş için bakınız. Yavuz / Acar / Özen, s. 666.

⁶⁴ Yavuz / Acar / Özen, s. 666.

Gerçekten de sözleşme ölüm, ehliyetsizlik ve iflas sebepleriyle sona erer ancak aksi kararlaştırılabilir. Bu durumda sözleşme devam eder meğerki varis tek taraflı olarak sözleşmeyi sonlandırmış olsun.⁶⁵ Hemşirelik bakım gereksinimi olan 75 yaşındaki bir kadın, bir hemşire ile anlaşır, anlaşma şartlarından biri de sözleşmenin tarafı olan yaşlı kadının ölmesi durumunda, onun eşine bakım vermeye devam etmesidir, karşı edim kadının malvarlığından verilmeye devam edecektir. Kadın ölürse, çocukları olmadığı için varisi eşi olur dolayısıyla o, sözleşmeyi sonlandırmak istemedikçe sözleşme devam eder.

Aynı maddenin son fıkrasında, vekalet sözleşmesinin sonlanması müvekkilin menfaatlerini olumsuz yönde etkileyecekse, temsil eden veya varisi işleri yürütebilecek seviyeye gelinceye kadar, vekilin işi görmeye devam etmesi gerektiği belirtilmiştir. Evde hastanın bakım ve tedavisini üstlenen hemşirenin, görevini gerçekleştirdiği sırada yaşamını yitirdiğini varsayalım. Hemşirenin vefatıyla sözleşme ilişkisi sona erer, varisten ya da temsilciden işi görmeleri beklenemez zira mümkün değildir. Müvekkil açısından değerlendirildiğinde, bakım ve tedavisi sırasında hastanın yaşamını yitirmesi sözleşme ilişkisini sona erdirir zira hemşire, hasta yakını ile belirli bir hasta için anlaşmıştır. Hastayla anlaşmış olduğu durumda da sonuç aynıdır zira iş görme konusu da artık mevcut değildir.

Hemşirenin hasta ile anlaştığı bir durumda, hastanın fiil ehliyetini yitirmesi sözleşmenin sonlanması için yeterlidir ancak hastanın varisleri durumu kontrol altına alana kadar, hemşirenin hastanın bakım ve tedavisini devam ettirmesi gerekir. Hemşire işi görmeye devam etmek istiyorsa, varisler ile yeni bir anlaşma yapmalıdır.

Hemşirenin hasta veya hasta yakını ile anlaşma yaptığı bir durumda; mesai saati tamamlandıktan sonra nöbeti devralacak hemşirenin her hangi bir nedenle gecikmesi, diğer hemşireye görev alanını terk etmeme yükümlülüğünü yüklemektedir. Hemşire nöbetine zamanında gelmiş olsa bile, hastada görülebilecek acil bir halin varlığı durumunda da hemşirenin oradan ayrılmaması ve hastaya destek olması beklenir. Görülecek işin bir kısmı, günün belirli bir zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilecek olsa da sözleşmenin niteliği vekalet benzeri bir sözleşme olduğu için iş görmeyi bir bütün olarak değerlendirmek ve ihtiyaç halinde destek olma açısından kesin bir zaman sınırı koymamak gerekir. TBK m. 502/f. 2’de bu sonucu desteklemektedir. Görülen iş

⁶⁵ Yavuz / Acar / Özen, s. 668; Kayıhan, Şaban / Ünlütepe, Mustafa (2014) ‘**Vekalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri**’, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı 3, s. 207.

bir kamu hizmetidir ayrıca Hemşirelik Yönetmeliği'nin 6. maddesinin f) bölümünde söz konusu durum, açıkça belirtilmiştir.

Vekalet sözleşmesini içeren son maddeye (TBK m. 514) göre vekilin, sözleşmenin başlangıcından sonlandığını öğrenene kadar olan süre içerisinde gördüğü işlerden müvekkil veya varisleri sorumlu olur. Hemşire, anlaştığı hasta yakınının öldüğünü bilmeden görevine devam ederse bu süreç de gördüğü işe dahil olur ve kazandığı hakkı mirasçılardan talep edebilir. Bu süreçte, kapsam ve yetkisi çerçevesinde gerçekleştirdiği hukuki işlemler de geçerli olur. Vekalet sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişinin ölüm, ehliyetsizlik, iflas veya azli bilmesi sonucu değiştirmez. Hemşirenin kapsam ve yetkisi dahilinde, hastanın ölmüş olduğunu bilen bir eczacıdan ilaç ve tıbbi malzeme alması işlemi geçerlidir meğerki hemşire, ölmeyi bilsin. Vekilin istifası durumunda ise tabii olarak geçerli olmaması gerekir.⁶⁶

Sözleşmenin tarafı olan hasta veya onun yakınının, meydana gelen zararını hemşireden talep edebilmesi için hemşirenin, sözleşmeye aykırı tutum ve davranışı sonucunda zararın meydana gelmesi ve kusurunun bulunması gerekir. Zararın hemşirenin tutum ve davranışı sonucunda meydana gelmesinden kasıt, hemşirenin eylemiyle zarar arasında uygun nedensellik bağının kurulması ve zararın, bu eylem nedeniyle ortaya çıkmış olmasıdır. Tazminat talebi bakımından önemli olan bu konuların üzerinde, haksız fiil başlığı altında detaylı olarak durulacaktır.

SONUÇ

Sözleşmeler, iki taraflı hukuki işlemlerdir. Hemşire – hasta arasındaki hukuki ilişkiye bakıldığında, sözleşme kurulduğu anda hasta alacağı hizmetin bedelini ödeme borcu altına girerken, hemşire de alacağı bedel karşılığında hastaya sağlık hizmetini sunma borcu altına girer. Hemşirenin gördüğü iş, hastanın kişiliğinin temelinde yer alan, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönü olan kişiyle ilgilidir. Kişilik hakkıyla ilgili olarak ulusal ve uluslararası düzenlemelerde birçok hüküm bulunmaktadır.

Hemşirenin hasta veya onun yakınıyla yaptığı anlaşma, vekalet sözleşmesi olarak nitelendirilebilir. Hem işgörme hem de işlem yapma konusunda da anlaşabilirler. Hemşire – hasta arasındaki sözleşme ilişkisinin vekalet sözleşmesi olduğuna dair ilk ve esas gerekçe; Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş diğer işgörme sözleşmelerinden biri olmamasıdır. Diğer gerekçeler; her durumda hasta veya onun yakınına işle ilgili sonuç garantisi ve belirli bir süre verememesi, hastanın yararı ve isteği doğrultusunda eylemlerini

⁶⁶ Son cümledeki görüş için bakınız. Yavuz / Acar / Özen, s. 670.

gerçekleştirirken gerektiğinde, ondan bağımsız kararlar alıp eylemlerde de bulunabilirler.

Hemşire – hasta arasındaki sözleşme ilişkisinde, ücretli vekalet sözleşmesi söz konusudur. Elbette, aralarında ücretsiz vekalet sözleşmesini de kurabilirler. Sağlık kabini açan ve orada hemşire olarak çalışan birine ya da görülecek işle ilgili resmi sıfatı olan ve iş mesleğin kapsamında bulunan kişiye (hemşireye) öneride bulunulursa ve hemşire reddetmezse, vekalet sözleşmesi kurulmuş olur. Geçerliliği, genel şartlar dışında herhangi bir şekle tabi değildir. Genel şartlar konusu, ayrı bir araştırmada ele alınacaktır.

Hemşirenin, hastanın talimatına uygun eylemlerde bulunabilmesinin sınırı; görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde ve tıp biliminin öngördüğü kurallar çerçevesinde yerine getirmesidir. Hemşirenin, hasta yakını ile anlaşması durumunda tam üçüncü kişi yararına sözleşme söz konusu olur ve bununla ilgili hükümler uygulama alanı bulur. Zarara uğrayan, Türk Borçlar Kanunu'na göre özel bir düzenleme olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan ilgili haklarını talep edebileceği gibi özel Kanun'da sınırlama getirilmediği durumlarda, Türk Borçlar Kanunu'na göre haklarını da talep edebilir.

Hemşire, kural olarak görevini şahsen ifada bulunmalı, sadakat ve özen gösterme yükümlülüğünü de yerine getirmelidir. Hemşire borcunu ifa etse de sır saklama ve sadakat yükümlülüğü devam eder. Söz konusu yükümlülüğün istisnaları bulunmaktadır. Hemşirenin özen yükümlülüğünün belirlenmesinde ise, objektif kriterler esas alınır, güncel bilgi ve uygulamalar çerçevesinde mesleki kurallara ve ilgili düzenlemelere uygun olarak gereğini yerine getirir.

Hemşire, kendisine yetki verildiğinde işi başka hemşireye de gördürebilir böyle bir durumda, söz konusu kişiyi seçme ve ona talimat verme durumlarından sorumluluğu doğabilir. Hemşire, her uygulama öncesi hastayı yeterli bilgilendirdiği, eylemlerinin nedenlerini ona açıkladığı için, hasta yakını ile anlaşmış durumda, ona da genel hatlarıyla hesap vermelidir.

Taraflar birden fazla kişiden oluşuyorsa, müteselsil sorumluluk durumu söz konusu olur. Temelini güven duygusundan alan anlaşma, tek taraflı olarak sona erdirilebilir ancak sona erdiren taraf bu nedenle karşı tarafın meydana gelen zararını karşılar. Taraflar aksine bir anlaşma yapmadıkları veya işin özelliği gereği aksi anlaşılmadığı sürece, taraflardan birinin ehliyetini yitirmesi, iflas etmesi ya da ölümüyle sözleşme sona erer ancak anlaşılan taraf bakımından hasta veya onun yakınının menfaatleri göz önüne alınarak, hemşire tarafından belirli bir süre daha hizmet verilebilir.

KAYNAKÇA

AKÜNAL, Teoman: Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Aşılması, Yargıtay

Dergisi, Cilt 14, Sayı 3, 1988, ss. 222 - 237.

AKYOL, Şener: Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, İstanbul, 1984.

AKYOL, Şener: Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul, 1976.

ALPARSLAN, Çisem (2020) ‘Tüketici İşlemi Olarak Vekalet Sözleşmesi’, Hacettepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ARAL, Fahrettin / Ayrancı, Hasan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2015.

ARPACI, Abdülkadir: Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2. Bası, İstanbul, 2000.

ARSLAN, Firdevs: Hekimin Sorumluluğunun Belirlenmesi Bakımından Hekim İle Hasta Arasındaki

İlişkinin Hukuki Mahiyeti, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,

Cilt 26, Sayı 1, 2020, ss. 400 – 422.

ASLAN, Kemale Leyla / GÜLER, Ahmet Alper: Vekilin Özen Yükümlülüğü ve Basiretli Vekil

Kavramı, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 2020, ss. 51 – 72.

AYAN, Mehmet: Tıbbi Müdahalelerden Doğan Sorumluluk, Ankara, 1991.

BİRGÜN, Buse (2019) ‘Vekilin Aldıklarını Verme Borcu’, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BRESLOW, Lester: A Quantitative Approach to the World Health Organization Definition of Health:

Physical, Mental and Social Well-being, International Journal of Epidemiology, Vol 1, Issue 4,

1972, ss. 347 - 355.

CANARSLAN, Gökçe: Vekalet Sözleşmesinin Örtülü Kabul İle Kurulması, Erciyes Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, 2020, ss. 305 – 340.

DEMİR, Mehmet: Hekimin Hukuksal Sorumluluğunun Kaynakları ve Özel Hastane – Kamu Hastanesi

Ayrımı, Ankara, 2009.

DEMİR YÜCE, Özlem (2009) ‘Vekalet Sözleşmesinde Tarafların Borçları’, Gazi Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- DURAL, Mustafa / Öğüz, Tufan: Türk Özel Hukuku, Cilt 2, İstanbul, 2013.
- ECİR, Hayriye Gülşah (2018) ‘Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi’, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Ankara, 2019.
- ERKAN, Vehbi Umut: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 62, Sayı 2, 2013, ss. 441 – 472.
- FETİL, Emel: Yara İyileşmesi, Türkdem – Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi, Cilt 51, 2017, ss. 143 - 144.
- GÜLER, Ahmet Alper (2019) ‘Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklı Özen ve Sadakat Borcu’, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GÜNDÜZERİ, Asuman (2013) ‘Hemşirelerin Sağlık Sistemindeki Konumu ve Hukuki Sorumlulukları’, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- HATEMİ, Hüseyin: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 1998.
- HATEMİ, Hüseyin: Kişiler Hukuku Dersleri, İstanbul, 1992.
- HELVACI, Serap: Gerçek Kişiler, 3. Bası, İstanbul, 2010.
- HELVACI, Serap / ERLÜLE, Fulya: Medeni Hukuk, 5. Bası, İstanbul, 2018.
- KARABAKIR, Hemşire Belkız (2011) ‘Hemşirelerin Tabi Oldukları Mevzuat ve Hukuki Sorumlulukları Konusundaki Farkındalıkları’, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KAYIHAN, Şaban / ÜNLÜTEPE, Mustafa: Vekalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı 3, 2014, ss. 171 – 212.
- KESİM, Nilsu: Vekalet Veren Vekilin Uğradığı Zararı Giderme Borcu, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 2019, ss. 255 – 274.
- KOCABAŞ, Gediz: Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmede Yararlananın Edimi Ret Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 2016, ss. 1797 - 1822.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Borçlar Hukuku Dersleri, Genel Hükümler, 1. Fasikül, İstanbul, 1978.
- KUNTALP, Erden: Karışık Muhtevalı Akit, Ankara, 1971.

MUTLU, Senan / YILMAZ Emel: Yara Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, Cilt 8, Sayı 4, 2019, ss. 481 - 494.

NOMER Haluk Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Bası, İstanbul, 2017.

OĞUZMAN Mustafa Kemal / ÖZ M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 15. Bası, İstanbul, 2017.

OĞUZMAN, Mustafa Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 16. Bası, İstanbul, 2016.

SERT, Gürkan / MEGA, Ertunç / KARACA DEDEOĞLU, Ayşegül: Protecting Privacy In Mandatory Reporting Of Infectious Diseases During The COVID – 19 Pandemic: Perspectives From A Developing Country, Journal Of The Medical Ethics, Cilt 48, Sayı 12, 2022, ss. 1015 - 1019.

TANDOĞAN, Haluk: Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt 1, 5. Bası, Ankara, 1985.

TAŞTEKİN, Sinem: Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklanan Özen Borcu, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 2019, ss. 83 – 105.

TAY, Serhat (2017) ‘Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu’, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

TEKİN, Leyla (2010) ‘Vekilin Müvekkilin Talimatına Uyuma Yükümlülüğü’, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

TOK, Ahmet / GÜN TOK, Sabiha: Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 90, Sayı 5, 2016, ss. 15 – 44.

TOPUZ, Seçkin (2001) ‘Türk Hukukunda Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu’, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

TÜZÜNER, Özlem / DUYMUŞ, Erkam Talat: Yargıtay Kararları Işığında Hemşirenin Hukuki Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 157, 2021, ss. 407 - 444.

YALÇIN, Nurdan / AŞTI, Türkinaz: Hemşire – Hasta Etkileşimi, İstanbul Üniversitesi Florance Nightingale Hemşirelik Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 2011, ss. 54 – 59.

YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri, 15. Bası, İstanbul, 2018.

YAVUZ, Cevdet: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt 1, 2. Bası, İstanbul, 1989.

YÜKSEL, Sera Reyhani: Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren (Müvekkilin) Borçları, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı 134, 2013, ss. 1 – 27.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.: 2012/ 4 - 179, K.: 2012/ 412, K.T.: 27/ 06/ 2012.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi Kararı, E.: 2011/ 2670, K.: 2011/ 10460, K.T.: 30/ 06/ 2011.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Kararı, E.: 2012/ 8081, K.: 2012/ 11497, K.T.: 02/ 07/ 2012.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, E.: 2015/ 18038, K.: 2017/ 3975, K.T.: 05/ 04/ 2017.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_sa%C4%9Fl%C4%B1k

https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_%C4%B0nsan_Haklar%C4%B1_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi

<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Meslek_eti%C4%9Fi